

Araştırma Makalesi

**SALİHA SCHEINHARDT'IN YAPITLARININ
KÜLTÜRLERARASI BOYUTTA YABANCI DİL DERSLERİNE
ETKİLERİ**

**EFFECTS OF THE WORKS OF SALIHA SCHEINHARDT ON FOREIGN
LANGUAGE TEACHING IN INTERCULTURAL DIMENSION**

Öznur ERYILMAZ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
e-posta: oznureryilmaz60@gmail.com, ORCID ID: 000-0003-4981-1755

Birkan KARGI

Amasya Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu,
e-posta: birkankargi@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3242-3385

Başvuru Tarihi: 10.11.2019

Yayına Kabul Tarihi: 05.06.2020

Doi: 10.33418/ataunikkefd.657613

Online Yayın Tarihi: 30.06.2020

Atıf/Citation: Eryılmaz, Ö. ve Kargı, B. (2020). Saliha Scheinhardt'ın yapıtlarının kültürlerarası boyutta yabancı dil derslerine etkileri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 40*, 38-50.

Öz

Yabancı dil öğretiminde dil kültür ilişkisinde baskın unsur kültürdür. Zira bu alanda son dönem paradigma değişimine göre artık yabancı dil öğrenimi öğrenenlerin kişisel ve toplumsal gelişiminde önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Yabancı dil öğretiminde ders içeriklerinin düzenlenmesinde kültürlerarası iletişimsel yetinin geliştirilmesi bağlamında, amaca yönelik olarak kültürel değerlerin öğretilmesi kendi kültürü ile öteki kültürün benzer ve farklı yanlarının farkındalığının öncelenmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ancak uygulamada yabancı dil öğretiminde kültürlerarası yaklaşımlara yeterince yer verilmemektedir, dolayısıyla dil öğretiminde istenilen sonuçlar elde edilememektedir. Sorunun giderilebilmesi için yabancı dil derslerinde öğrenenin merkezde olduğu çok kültürlü öğrenme modellerinden yararlanmanın gerekli olduğu görülmektedir. Kültürün önyargısız ve doğru şekilde tanıtılabilmesi için kültürlerarası yaklaşımı ön gören öğretim çıktılarına ve kültür ediniminin ön planda olduğu materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda okur odaklı yaklaşımın merkezde olduğu, öğrenenin beklenti ufkuyla örtüşen kültürlerarası boyutta yazılmış özgün metin seçimleri yabancı dil öğretiminde tam öğrenme hedefine ulaşılmasında verimli olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde yaşamı çok kültürlü yoldan öğretim ortamlarına taşıyan özgün metinleri de göçmen yazınında bulmak mümkün gözükmemektedir. Bu makalede, yabancı dil öğretiminde kültür aktarımları bağlamında göçmen yazınına ait yapıtların iletişimsel yetinin geliştirilmesine ve öğrenenlerin kendi dünyası ile hedef dilin kültürü hakkında düşün üretme ve kendini ifade edebilme becerisinin kazandırılmasına nasıl ve ne denli katkılar sağlayabileceği sorusu seçili yazara ait seçili yapıtlar yardımıyla irdelenmiştir. Amaca yönelik olarak bu makalede Türk göçmen edebiyatı bağlamında Saliha Scheinhardt'ın seçili eserlerinde kültürlerarası boyutların yabancı dil derslerine etkileri irdelenerek yabancı dil öğreniminin nasıl daha etkili ve kalıcı olabileceği ortaya konulmuştur.

Eryılmaz, Ö., Kargı, B. (2020). Saliha Scheinhardt'ın yapıtlarının kültürlerarası boyutta yabancı dil derslerine etkileri, 38-50.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarasılık, Yabancı Dil Öğretimi, Okur Odaklı Bakış Açısı

Abstract

Culture is the dominant element in foreign language teaching. Because of the recent paradigm shift, this area reveals that foreign language learning plays an important role in the personal and social development of the learners. In the context of the development of communicative competence in the arrangement of the course content in foreign language teaching, cultural values for the sake of necessity of its own culture and the awareness of similar and different aspects of other cultures. In practice, however, intercultural approaches do not adequately take place in foreign language teaching, so no specific results can be obtained in language teaching. It is necessary to utilize multicultural learning centralized models in foreign language courses. In this respect, it is thought that the literary approach at the center, and the original text choices written in the intercultural dimension which overlaps with the expectation of the learners can be efficient in reaching the full learning goals. In this context, it is possible to find original texts in foreign language teaching that bring life into multicultural teaching environments. For this purpose, within the context of selected Turkish immigrant literature, the effects of intercultural dimensions on the foreign language lessons in the selected works of selected writer Saliha Scheinhardt and how the foreign language learning can be more effective and lasting have been examined in this article

Keywords: Interculturalism, Foreign Language Teaching, Literate Perspective

GİRİŞ

Okur odaklı öğretimi önceleyen yöntemler, yabancı dil öğretiminde metinlerin önemini ortaya koyarken dil öğretiminde yazınsal metinlerin değerini de öne çıkarmıştır. Yazınsal metinlerin yabancı dil öğretiminde verimli kullanılabilirliğinden yola çıkılarak uygun metin seçimiyle dil kültür ilişkisinin daha kolay kurulabileceği ve öğrenmenin daha çok içselleştirilebileceği ortaya konmuştur.

Dil öğretimindeki yeni gelişmeler empatik düşünebilme ve önyargısız diyalog kurabilme yetisinin gelişmesi için eğitimde kültürlerarasılığın ele alınmasının artırılmasını gerekli hale getirmiştir. Bu makalede bunu yabancı dil derslerinde sağlamanın en verimli yolu olarak yazınsal metinlerin öğretim ortamlarına getirilmesinin faydalı olacağı öngörülmektedir. Göçmen Edebiyatı içerisinde yer alan bu yazınsal metinlerle kültürlerarası eğitimin daha açık ve anlaşılır bir şekilde verilebileceği düşünülmektedir. Yabancı dil öğretirken aynı zamanda çok kültürlülük, trans kültür, benlik algısı, empatik düşünce, demokratik kültür bilinci gibi değerleri öğrenciye kazandırmak da ikincil amaçlar arasında yer almaktadır.

Göçmen Edebiyatı içerisinde yer alan bu yazınsal metinlerle kültürlerarası eğitimin daha açık ve anlaşılır bir şekilde verilebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda makalede Türk-Alman göçmen edebiyatından seçilen yapıtların yabancı dil derslerine kültürlerarası boyutta nasıl etki edeceği araştırılmaktadır. Metin seçiminin göçmen edebiyatından yapılmasının sebeplerinden biri, kültürlerarası boyutta öğrenciye bildiği bir konuyu farklı bakış açısıyla yabancı kültürde yadırgatarak vermesidir. Onur Bilge Kula'nın bu konudaki düşüncesi araştırma konusu olan yapıt yazarının araştırmadaki seçim sebebini destekler niteliktedir: "İkinci kuşak göçmenlerin öznel deneyimlerinden yola çıkarak şöyle bir yargıda bulunmak mümkündür: Türk göçmenler, düşünceleri ve arzularında, eş zamanlı olarak iki dünyada yaşamaktadırlar. Göçmenler, hem köken toplumun öz-yapısal özelliklerini koruma hem de göç ettikleri topluma katılma çabası göstermektedirler. Türk Göçmen azınlığı bağlamında Giardono'nun şu tespitinin altı çizilebilir: Göçmenlik olgusundaki kültürlenme sürecine, yeniden kültürlenme eğilimleri eşlik eder ve böylece göreceleştirilir." (Kula, 2012). Böylelikle kültürlerin iç içe geçtiği ve sentezlendiği bu dönemin edebi yapıtları, kültür yordamak için ders materyali olarak uygundur.

YÖNTEM

Türk-Alman göçmen edebiyatı kapsamında uluslararasılık özelliklerini taşıyan yazarın yapıtları eklettik yöntemle belirlenmiş ve üretimsel yorumsal yaklaşımlar ışığında değerlendirilmiştir. Ayrıca dilsel beceriyi bütünlemek ve kültürlerarası iletişim yardımıyla dil-kültür ilişkisini kuvvetlendirmek için kültürlerarasılık, göçmen edebiyatı ve amaca yönelik metin seçimleri hususunda açıklamalara yer verilmiştir.

Yabancı dil öğretiminde ana materyal olarak kullanılan metinlerin analiz edilmesinin, yorumlanmasının ve içindeki kültürel öğelerin incelenmesinin, metinlerdeki cümlelerle oluşturulan ders içi ve dışı aktivitelerin, öğrenmeyi kalıcı hale getirmeye yardımcı olduğu düşünülmektedir. Pedagojik açıdan bakıldığında; yenilenen öğretim yöntemlerine göre öğrenci gereksinimleri göz önünde bulundurularak, gerçek yaşamda, pratikte karşılığı olan, rollerine bürünebileceği kişilerin içinde bulunduğu ve kültür aktarımına imkân veren özgün metinlerle dil öğretimi ön plana çıkmaktadır. Ön bilgi gerektiren metinler öğreneni araştırmaya iterek, bilindik konuları olan metinlerle de anlama kolaylığı sağlayabilir. Bu bağlamda Hunfeld'e göre: "Bir yabancı ile onun kendi dilinde sürdürülen bir diyalog, genelde yabancıya onun kendi dünyasını anlatmak amacı taşımaz. Bir Alman, bir İngiliz ya da Fransız'a Londra ya da Paris'teki yaşam biçimini aktarmaktan çok Münih ya da Berlin'ini anlatmak zorunda kalabilir. Bunun için öğrenci önce kendisinin olanı bilmeli, yorumlayabilmeli, yabancı dilde karşısındakine sunabilmeli, başkalıklarını gösterebilmelidir" (Tapan, 1995, s.149). Buradan da anlaşıldığı üzere öğrenen öz kültürünü tanımalı ve sonrasında hedef kültüre bilgi transferi ve karşılaştırmalar yapabilmelidir. Bu nedenle öğrenene sunulan metinlerde hacim, içerik ve metin yazımında kullanılan yöntem dikkate alınmalıdır. Bunun için de yazın sosyolojisi, yazarın dönemi, alımlama estetiği ve duygusal-bilişsel süreç ön planda tutulmalıdır. Özellikle yabancı dil öğreniminde dil-kültür ilişkisi ve okurun metni alımlama şekli çok önemlidir. Var olan anlamdan hareketle okurun-öğrenenin kendi düşüncelerini genişletebileceği metinler okuması ve anlaması gerekmektedir. Tapan'ın da belirttiği gibi yabancı dil öğrenme sürecinde öğrenenin, hem kendi kültürü hem de hedef kültür üzerine düşün üretebilmesi gereklidir.

BULGULAR

Kültürün çok çeşitli tanımı olmakla birlikte esas üzerinde durulması gereken husus insan ilişkileri ve dil ile olan bağlantısıdır. Çünkü kültür dil kullanımının da başat unsurudur. Dil bir kültürün taşıyıcısı ve en önemli iletişim aracıdır. Dil ve kültür birbirini tamamlayan toplumsal dinamiklerdir ve bir toplumun duygu ve düşüncelerinin ifade edilişi şeklinde somutlanır. Kültür, bireyin sosyal yaşam içerisindeki etkileşimini yansıtır; dolayısıyla toplum içinde üstlendiği rollerini neden sonuç içerisinde anlaşılmasını sağlar. Öte yandan kültürün toplumlar arası boyutu da bulunur. Nitekim birbirleriyle farklı sebeplerden etkileşim içinde olan farklı toplumlar dil aracılığıyla kültür sentezi yaşarken gelişimlerine katkı sağlamış olurlar. Dilin iletişimde değiştirici, etkileyici ve yön verici bir özelliği vardır. Ülkeler arasında tek bir kültür olmadığından kendi içinde zaman zaman dayatmaya, birbirini kabullenmeye, uyuma dayalı direnmeye çatışma süreçlerinin yaşandığı gözlemlenmektedir. Göç ve benzeri olaylarla birlikte yaşamak durumunda olan insanların birbirlerini anlamaya ihtiyaçları vardır. Farklı kültürlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan iletişim ihtiyacı bireyi yabancı dili öğrenmeye yönlendirmiştir. Doğru iletişim sağlayabilmek için anlamaya ve anlaşılmaya olan ihtiyaç yabancı dil öğrenmeyi

Eryılmaz, Ö., Kargı, B. (2020). Saliha Scheinhardt'ın yapıtlarının kültürlerarası boyutta yabancı dil derslerine etkileri, 38-50.

zorunlu kılar. Ama asıl önemli olan kültürü öğrenmek olduğu için dil burada bir kültürlerarası amaç ve araçtır (Eryılmaz, 2019).

Kültür aktarımı hedeflenirken dikkat edilmesi gereken kavramlardan biri de "Kültürlerarasılık"tır. Kültürlerarasılık olgusu farklı kültürlerin tanınması ve bu şekilde kültürün zenginleşmesi olarak da görülebilir. Yabancı olarak görülen kültüre önyargı ile yaklaşılması ve toplumun genelinin öyleymiş gibi görülmesi gerçek dışı genellemeler yapılmasına yol açabilir. Bireyi toplumda özel yönleriyle fark etmek ve incelemek kültürlerarasılık kavramının bileşenlerinden sadece biridir. Hexelschneider kültürlerarası iletişimi, dolayısıyla kültürlerarası anlaşmayı ulusların birbirleriyle anlaşması olarak görmüş ve bu kültürlerarası iletişim yoluyla ulusların birbirine olan önyargı, kalıp yargı ya da yanlış anlamaları azaltılabileceğini, hatta ortadan kaldırılabileceğini ve böylelikle dünya barışına götüren bir yol olabileceğini ifade etmiştir (Bakır, 2013, s.16-17). Almanya'ya, 1960 sonrası farklı ülkelerden farklı kültürel birikime sahip işçilerin göç etmesi sonucunda Almanya'da çok kültürlü bir toplum meydana gelmiştir. Kültürel çeşitliliğin yaşandığı böyle çok kültürlü toplumlarda farklılığın kabul edilmesi ve sosyal hayat akışında aksamalar yaşanmaması için kültürlerarası eğitime özel bir başlık açılması gerekliliği görülmüştür. Bu gelişmeye bakıldığında pedagojik yaklaşımların toplumsal bütünlük oluşturmadaki belirleyici rolü daha önem kazanmaktadır. Kültürün önyargısız ve doğru şekilde tanıtılabilmesi için uygun eğitim-öğretim ortamlarına, kültürlerarası eğitim veren kurumlarda kültür aktarımının ve yabancı dil öğretiminin ön planda olduğu ders içeriklerine ihtiyaç vardır. Bu açıdan yabancı dil öğretimindeki yöntem ve ders kapsamı farklılıkların alınılması için çok önemli bir işlevi yerine getirmekte yapıcı bir rol oynar.

Kültürlerarasılık, küreselleşen dünyada ihtiyaç duyulan çok kültürlü toplumun üyesi olan bireylerin kazanması gerekli olan bir yeterliliklerdir Başka kültürü tanımayan, iletişim sıkıntısı yaşamamış bireyler kendi çevresinde olup bitene karşı da ilgisiz olabilir. Oysaki bireyi başka kültürlerin varlığından haberdar olmasıyla ortak yaşam alanı genişlemiş olur. Öğrenenin dış dünyayı tanıması, farklılık ve benzerlik konusundaki bakışını yenileyerek değerler değişikliğine, çok kültürlü öğrenme imkânı sunan kültürlerarası öğrenme ile ulaşması mümkündür. Küresel katılımcı bireyler yetiştirmek, gerek yaşadığımız çevre gerekse dünya barışına katkı açısından çok önemli bir adımdır. Bunu sağlayabilmenin yollarından biri de yabancı dil ve kültürün öğretimidir.

Yabancı dili aktif ve doğru kullanabilmenin en önemli yollarından biri o dili kullanan toplumu anlamaktan geçer. Etkileşim içine girilen yabancı dille, öğrenene yeni kapılar açılır ve farklı pencerelerden aynı durumlara belki de farklı tepkilerle bakmayı öğrenmeyi mümkün kılar. Böylelikle üretken, demokratik toplum bilincine ulaşmış, sorgulayan, çok kültürlü ortam kaygısını aşmış, öğrendiği kavram ya da durumları yeni durum ve ortamlara uyarlayabilme yetisi gelişmiş, üretim odaklı öğrencilerin merkezde yer alacağı bir kültürlenme süreci gerçekleştirilebilir.

Yabancı dil öğretiminde ana materyal olarak kullanılan metinlerin analiz edilmesi, yorumlanması ve içindeki kültürel öğelerin incelenmesi, metinlerdeki cümlelerle ders içi ve dışı aktivitelerin öğrenmeyi kalıcı hale getirmeye yardımcı olduğu düşünülmektedir. Öğrenenin öncelikle özünü tanıyıp kendinden olmayanın ayırımına vararak karşı kültürün de farklı olmasının normal kabul edilebileceği, karşılıklı saygı ve hoşgörünün gelişebileceği bir dünyanın varlığı kültürlerarası eğitimin amaçları arasındadır. Bunun için derste kullanılacak metinler kuru bilgi aktarımından öte, anlama ve anladığını aktarabilme yetisinin gelişimine katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır. Nilüfer Tapan'ın da belirttiği gibi G. Neuner'in deyişiyle "yarı anlamamanın yol açtığı gerilimi" en iyi ortaya

koyabilecek metinler yabancı dil öğretiminde en iyi kültür aktarıcıları olarak kullanılabilir (Tapan, 1989, s.187).

Dilin pratik kullanımını yansıtan özgün metinler bildirişimsel-işlevsel yöntemle hazırlandığı ve üretimsel odaklı olduğu için öğrenci hedef kültürle doğrudan iletişime geçme fırsatı yakalayarak kültürlerarası sentezle sonuçlanabilecek yabancı dil öğrenme izlenceleri oluşturur. Yabancı dil derslerinde ortaya konulan yeni ürünlerle ders verimliliği artarken, diğer taraftan okuma eylemi sonrası yukarıda bahsedilen aktivitelerle okuma desteklenmeye devam edilebilir. Böylece öğrenen edebi dil kullanmayı öğrenir, hayatına yeni bir etik değer katabilir, bir durumu estetik ifade edebilmeyi öğrenir.

Yabancı dil derslerinde uygulamada kullanılan süreç-üretim odaklı metinler Almanca okuma, yazma konuşma becerileri için çok uygun olup kelime öğretimi için de verimli olma özelliğiyle somut anlamda da dil derslerinin destekleyici unsurudur.

Derste kullanılacak edebi metinlerin yabancı dilde yazılmış göçmen edebiyatından seçilme nedenleri ile dersin kültürlerarası boyutta işleme amaçları örtüşmektedir. Göçmen edebiyatı yapıtları, Almanya'daki sosyal, politik, sanatsal, kültürel ve günlük yaşam hakkındaki izlenimleri farklı kültürel kökene sahip yazarlar tarafından yansıtılması, kültürel tamamlayıcılık nedeniyle öğrenende ekin bilgisinin oluşumunda, okuma-anlama ve konuşma becerilerinin geliştirilmesinde önemli kolaylıklar sağlar. Diğer taraftan öğrenen kelime haznesini ve yabancı dilde yazma kabiliyetini, okuyup yazdığını daha iyi öğrendiğinden geliştirebilir. Kültürlerarası öğrenmenin temel amaçlarından birisi de daha öncede belirtildiği gibi empati kurabilme ve kendinden olmayana hoşgörülü davranabilme anlayışını geliştirmektir.

Yabancı dil öğrenirken düşün dünyasının sınırlarını genişleten öğrenci aynı zamanda yaşam kesitlerine başkasının gözünden bakarak olumlu davranış geliştirir. Önyargı ile baktığı durumlara başka bir açıdan bakarak normal karşıladığı gibi, daha önce normal karşıladığı başka bir durumu yadırgayabilir.

Göçmen edebiyatından yapılacak okuma, alımlama estetiği açısından değerlendirildiğinde, öğrenciye metinde geçen sosyal olaylara ve kültürel durumlara kendi bakış açısından ortaya koyduğu tepkilerle yeniden değerlendirme fırsatı sağlanabilir. Sınıftaki her öğrenci kendi beklenti ufkuyla yazarın ufkunu daha kolay birbiri içerisinde eriterek anlam oluşmasını kolaylaştırır. Konuya ayrı bir perspektiften yaklaşacağı için metin içi boşluklar farklı şekillerde doldurulabilir. İletişim kodlarının yoğun olduğu kültürlerarası yazın olarak nitelendirebileceğimiz göçmen yazını bu açıdan çok değerli yapıtlar sunmaktadır.

Alman kültürünü Türk kültürü ile karşılaştırarak anlatan göçmen edebiyatının ikinci kuşak yazarları Almanya'yı birinci kuşak yazarlara göre daha kurallı, anlaşılır ve basit cümle yapıları kullanarak olay örgüsünü okurun anlayacağı şekilde tanıdık duygularla anlatır. Çünkü yazar Türkiye'den ve kendi özgeçmişinden gerçek örnekler yer verirken okura kendi çevresinden tanıdık gelen kesitler sunarak okurun kültürlerarası boyutta karşılaştırma yapmasını sağlar.

Saliha Scheinhardt'ın eserlerinde iki dilin de birlikte kullanıldığı anlatım şekline rastlamak mümkündür. Zaman zaman eserlerde özellikle aile içinde kullanılan hitap türlerinde (Gute Nacht, Dede... Mondscheinspiele) ve yer yer de deyimlerde Türkçe kullanımlara rastlanmaktadır (Scheinhardt, 1996, s. 9). Öğrenci için dikkat çekici olan bu metinlerle okuma eğlenceli hale gelerek öğrenenin aktif olduğu eyleme ve üretime geçebildiği dersler yapılabilir. Örneğin; yazarın Mondscheinspiele (Ay Işığı Oyunları) adlı eserinde Türklerin genel olarak çok iyi bildiği bir yemek kültüründen olan "dolma"

Eryılmaz, Ö., Kargı, B. (2020). Saliha Scheinhardt'ın yapıtlarının kültürlerarası boyutta yabancı dil derslerine etkileri, 38-50.

örneği hem dikkat çekicidir hem de, eylemsel üretimsel metot ile kullanılan aktif öğrenme tekniklerine uygun olabilir.

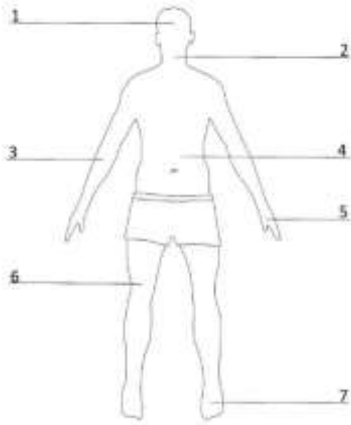
“Ich neckte ihn, wenn er die gefüllten Weinblätter mit Zitrone aß und sie Dolmades nannte: “Wo hat man gesehen, daß Dolma mit Zitrone gegessen wird? Knoblauchjoghurt gehört dazu, und es heißt Dolma, einfach Dolma. Ihr Griechen, warum müßt ihr alles verfälschen?” (Scheinhardt, 1996, s. 75)

“Limonla sarılmış bağ yaprağını yiyip ona *dolmades* denildiğini söylediğinde ona takılarak dedim ki: dolmanın limonla yenildiğini de kim görmüş? Sarımsaklı yoğurtla da yenirse onun adı dolmadır, sadece dolma. Siz Yunanlar her şeyi çarpıtmak zorunda mısınız?”(Çeviren: Öznur Eryılmaz)

Bu ve benzeri birçok örnekten faydalanarak gerçekleşen okuma, öğrenenin duyarak, okuyarak öğrendiklerini yaparak, yaşayarak öğrenme şekline dönüştürmesini ve öğrenilenin kalıcı olmasını kolaylaştırır.

Yabancı dil derslerinde kullanılabilecek Saliha Scheinhardt'ın birkaç yapıtı incelendiğinde kültürlerarası boyutları olan örnekler sunmak mümkündür.

Günlük alışkanlıklar arasında kültür yansıtıcısı olan giyim kültüründen bahsedilerek kelime öğretimi ve konuşma becerisi hedefine de ulaşılabilir. Öğrenenlere giysilerle ilgili kelimeler metinde buldurularak Türk ve Alman kültüründeki giyim anlayışı hakkında karşılaştırma yaptırılabilir, çıkarımlar yazılı, sözlü ve çizimle gösterilebilir. Organlarımız (Die Körperteile) konusu ile ilgili kelime bilgisini Şekil 1 ve Şekil 2 yardımıyla, bu bölümde hatırlatmak için romandan ilgili kelimeler bulunup, resmin üzerine yazılarak ya da oyun haline getirilerek söylenen kelime vücut ya da görsel üzerinde gösterilebilir.

Şekil 1. Organlarımız/Die Körperteile

(Monds. ,S.32, 116, 117)

der Kopf	der Hals
die Augen	der Bauch
die Hand	der Fuss
die Haare	das Bein
die Nase	das Arm
die Ohren	
die Lippen	

Şekil 2. Mondscheinspiele(Ay Işığı Oyunları)
Romanından Örnek Kelimeler

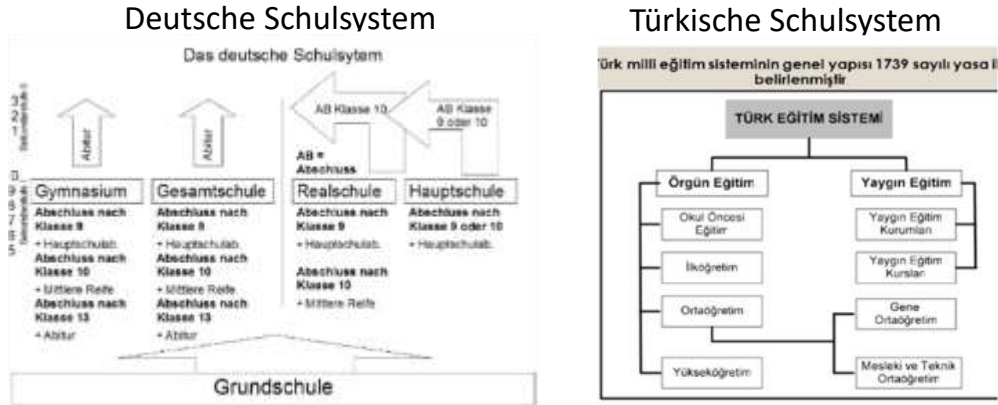
Yazarın romanından (Mondscheinspiele/Ay Işığı Oyunları) alınacak örneklerle, sosyal hayatta okul hayatının yeri ve etkileri üzerine görüşler paylaşarak konuşma becerisine yönelik tartışmalar yapılabilir. Diğer taraftan kelime ve kültür öğrenimi için okul sistemi hakkında afişler hazırlanabilir. Öğrenenler, metinde geçen “Abitur” kavramı ile ilgili araştırma yaparak Almanya eğitim sistemi hakkında bilgi sahibi olurken, aynı zamanda ülke bilgisi edinerek karşılaştırmalar yapabilir. Öğrenen okul sistemi ile ilgili bilgi edinirken, öz kültürdeki sistem hakkında yorum yapabileceği türden, konuşma becerisine dayalı aktiviteler de yapılabilir.

Manolis kendinden bahsederken başarısızlık nedenlerini şu şekilde açıklıyor:

“Studieren wollte ich, habe das Abitur, aber nicht einmal das ist gültig hier. Nach dem Abitur habe ich die Aufnahmeprüfungen für die Uni nicht bestanden.” (Scheinhardt, 1996, s. 51)

“Okumak istiyordum, lise bitirme diplomam vardı, fakat gel gör ki burada geçerli değildi. Lise bitirme sınavından sonra üniversite sınavlarına girdimse de başarılı olamadım.”

Bu alıntıdan hareketle, Alman ve Türk eğitim sistemi lise diploması bağlamında şematik olarak çıkarılıp karşılaştırılabilir (Şekil 3).

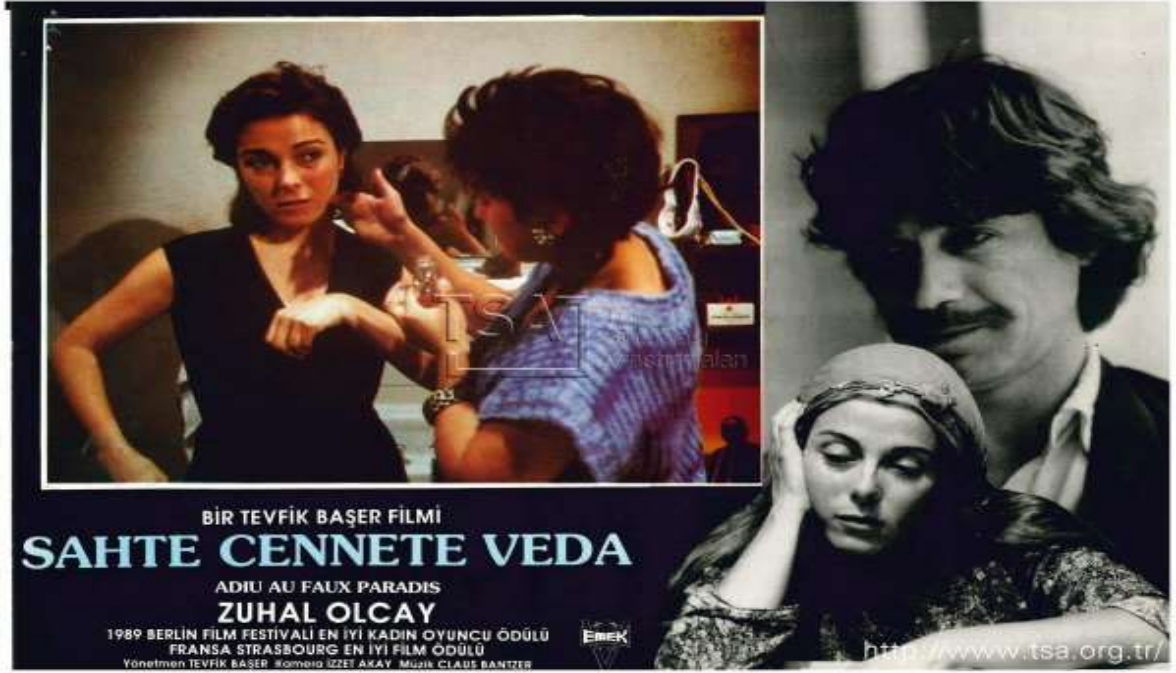
Şekil 3. Das Deutsche und Türkische Schulsystem

Giyim kültürü üzerinden aşağıdaki alıntıda olduğu gibi önyargılar konusu işlenerek öğrenene farklı bakış açısı kazandırırken, onları düşünmeye ve eleştirmeye yönlendiren metinlerin kullanımına ağırlık verilebilir. Seçili metinlerden sıfatlar seçilerek karakterlerle eşleştirmeler yapılabilir. Öğrenenin konuşma becerisine katkı sağlamak için ilgili konuda resimler verilerek, giyim kültürü hakkında öğrenene yorum yaptırılabilir. Örneğin; romandan uyarlanan “Sahte Cennete Veda” film afişine bakıldığında (Şekil 4) Suna (filmde Elif) karakterinin zamanla görünümündeki değişikliğe vurgu yapıldığı sahne Tefik Başer’in yönetmeni olduğu, 1989 yılı yapımı filmde yer almaktadır. Buradan yola çıkılarak Türk giyim kültürü ve Alman giyim kültürü arasındaki farktan bahseden yukarıdaki kısım okunarak yorumlanabilir. Bu örneklerde görüldüğü gibi içinde yaşanan koşulların kişinin kültür anlayışının değişimi, giysilerdeki değişim üzerinden örneklenmiştir.

“Die beiden sind fast immer zusammen gewesen, sie flüsterten, lachten, weinten, zusammen. Beide hatten hüftlange Haare, sie trugen Kopftücher, waren ziemlich plump angezogen, meistens liefen sie mit einem Pyjama oder einer Hose unter dem Kleid herum, sie wirkten ziemlich ungepflegt. Sie schienen auch wenig deutsch zu sprechen, obwohl sie schon ziemlich lange hier waren.” (Scheinhardt, 1983, s. 26)

“Bu ikisi neredeyse sürekli birlikteydiler, birlikte fısıldaşıyor, gülüyor, ağlıyorlardı. İkinin saçları da beline kadardı, başörtüleri vardı, oldukça bol giyinmiş, bazen de pijama ya da elbise altından pantolon giyerlerdi, oldukça da bakımsız görünürlerdi. Uzun zamandır burada olmalarına rağmen, çok az Almanca konuştukları görülüyordu.”

Eryılmaz, Ö., Kargı, B. (2020). Saliha Scheinhardt'ın yapıtlarının kültürlerarası boyutta yabancı dil derslerine etkileri, 38-50.

Şekil 3. *Das Filmposter (Sahte Cennete Veda)*

Wie sieht eine Türkin oder eine Deutsche? Sorusu öğrenenlere yöneltilerek bir taraftan kültürel farklılıklar irdelenirken, diğer taraftan da kıyafetlerle ilgili romanda hangi kelimeler kullanılmış incelenerek kelime çalışmaları yaptırılabilir.

Dil öğretiminde edebi metinler bağlamında nesir türünün örneklerinden roman, becerilerin kavranmasında kültürün kolaylaştırıcı rolü ortaya konurken seçili yapıtta geçen nazım türünün örneklerinden olan Nazım Hikmet'e ait olan şiir istendik hedeflere ulaşmasında öğrenene daha fazla ivme kazandırır. Öğrenen romanın adıyla şiir arasında ilişki kurarak, Nazım Hikmet'in her iki dildeki şiirini karşılaştırır, kültürlerdeki kadına bakışı değerler açısından yordayabilir. Böylelikle şiir incelemesi yapılırken alımlama estetiği bağlamında "söylenenlerden söylenmeyenleri" çıkartmaya çalışarak, öğrenenin okuyup-anlama, konuşma ve yazma becerileri geliştirilir. Şiir ritmik olduğu için akılda kalıcıdır ve gerek romana adını verdiği gerekse romanın başında içerik hakkında göndermelerde bulunduğu için öğrenenlerin roman konusunda yönelimini kolaylaştırabilir.

"UNSERE FRAUEN

(Epos auf den Befreiungskampf)

Unter dem Mond fuhren die Ochsenkarren.

Die Ochsenkarren fuhren über Akşehir Richtung Afyon.

Die Erde war so endlos,

die Berge waren so weit,

als würden die, die unterwegs waren,

niemals irgendein Ziel erreichen.

Die Ochsenkarren lefen mit ihren Rädern aus voller Eiche,

und sie waren

Die ersten Räder, die sich unter dem Mond drehten.

Unter dem Mond waren die Ochsen

so winzig,

als kämen sie von einer anderen und sehr kleinen Welt,

und ihre kranken, gebrochenen Hörner glänzten,
und was unter ihren Füßen floß, war Erde,

Erde

Und Erde.

Die Nacht war hell und warm,
und auf den Ochsenkarren lagen die dunkelblauen Granaten
auf ihren Holzbetten vollkommen nackt.

Und die Frauen,
Sich voreinander verbergend,
Sahen unter dem Mond
auf die Ochsen- und Räderleichen,
die von vorhergegangenen Zügen übriggeblieben waren.

Und die Frauen,
unsere Frauen:
mit ihren unheimlichen und glücklichen Händen,
mit ihren zierlichen, kleinen Kinnen,
ihren großen Augen,
unsere Mutter, unser Weib, unsere Geliebte.

Frauen, die sterben, ohne daß sie gelebt hätten,
und deren Platz am Eßtisch erst nach unserem Ochsen kommt,
und die wir auf die berge entführen,

derentwegen wir im Gefängnis sitzen,
und die beim Getreide, beim Holz, auf dem Markt,
und die vor den Holzpflug gespannt werden,
und die in den Koppeln

im Licht der in die erde gestoßenen messer
mit ihren geschmeidigen, schweren Hüften
und ihrem Zierat unser werden,
unsere Frauen.

Jetzt, unter dem Mond,
hinter den Ochsenkarren und den Kartuschen
waren sie,

als zögen sie halme mit Ähren aus Bernstein
auf den Dreschplatz,
in derselben Unbeschwertheit des herzens,
in derselben müden Vertrautheit.

Unda uf dem Stahl des 15-cm-Schrapnells
schliefen Kinder mit dünnen Hälsen.

Unter unter dem Mond

Liefen die Ochsenkarren über Akşehir Richtung Afyon.

Nazım Hikmet (Scheinhardt, 1983, s. 21-22).

“KADINLARIMIZ

Toprak öyle bitip tükenmez, dağlar öyle uzakta,
sanki gidenler hiçbir zaman
hiçbir mezile erişemeyecekti.
Kağnılar yürüyordu yekpare meşaleden tekerlekleriyle
Ve onlar
ayın altında dönen ilk tekerlekti.

Eryılmaz, Ö., Kargı, B. (2020). Saliha Scheinhardt'ın yapıtlarının kültürlerarası boyutta yabancı dil derslerine etkileri, 38-50.

*Ayın altında öküzler
başka ve küçük bir dünyadan gelmişler gibi
ufacık kısacıktılar
ve pırlıtlar vardı hasta kırık boynuzlarında
ve ayakları altından akan
toprak,
toprak,
ve topraktı.
Gece aydınlık ve sıcak
ve kağnılarda tahta yataklarında
oyu mavi humbaralar çırılçıplaktı.
Ve kadınlar
Birbirlerinden gizleyerek
Bakıyorlardı ayın altında
Geçmiş kabilelerinden kalan öküz ve tekerlek ölülerine.
Ve kadınlar
bizim kadınlarımız:
korkunç ve mübarek elleri
ince, küçük çeneleri, kocaman gözleriyle
anamız, avradımız, yârimiz
ve sanki hiç yaşanmamış gibi ölen
ve soframızda yeri
öküzümüzden sonra gelen
ve dağlara kaçırıp uğrunda hapis yattığımız
ve ekinde, tütünde, odunda ve pazardaki
ve kara sabana koşulan ve ağıllarda
ışılısında yere saplı bıçakların
oynak, ağır kalçaları ve zilleriyle bizim olan
kadınlar,
bizim kadınlarımız
şimdi ayın altında
kağnıların ve hartuçların peşinde
harman yerine kehribar başlı sap çeker gibi
aynı yürek ferahlığı,
aynı yorgun alışkanlık içindeydiler.
Ve on beşlik şarapnelin çeliğinde
ince boyunlu çocuklar uyuyordu.
Ve ayın altında kağnılar yürüyordu
Akşehir üzerinden Afyon'a doğru”*

Nazım Hikmet.

Metinden bazı bölümler alıntılanarak boşluk doldurma veya cümle tamamlama (Şekil 5) alıştırmaları yaptırılarak kelime ve cümle öğretimi destelenebilir. Örneğin;
Ergänze die Lücken mit geeigneten Adjektiven! (Uygun sıfatlarla boşlukları doldurunuz!)

Die Erde war so ...,
die Berge waren so ...,
als würden die, die unterwegs waren
Die Nacht war... und...,
und auf den Ochsenkarren lagen die ... Granaten
auf ihren Holzbetten vollkommen nackt.

weit
endlos
warm
hell
dunkelblauen

Şekil 4. Die Adjektiven (Sıfatlar)

TARTIŞMA

Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kültür aktarımının dil öğretimindeki yeri irdelenmiş ve farklılıklara hoşgörüyü bakabilen, öz ve yabancıyı kendi şartlarında değerlendirebilen birey yetiştirme öğretisini temel alan, okur odaklı metotların önemi ortaya konmuştur. Kültürlerarası iletişimi sağlayan dil derslerinin hedef dili ve kültürü öğretmede daha başarılı olacağı ve öğrenene çok yönlü bakabilmeyi öğrettiği düşünülmüştür. Bu doğrultuda okur odaklı yaklaşımın merkezde olduğu, öğrenenin beklenti ufkuyla örtüşen kültürlerarası boyutta yazılmış özgün metin seçimlerinin yabancı dil öğretiminde tam öğrenme hedefine ulaşılmasında verimli olabileceği düşünülmüştür. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde yaşamı çok kültürlü yoldan öğretim ortamlarına taşıyan Türk-Alman göçmen yazına ait özgün metinlerin öncelenmesine önemi ortaya çıkmıştır. Yabancı dil öğretiminde kültürlerarası bağlamda göçmen yazınına ait yapıtların, iletişimsel yetinin geliştirilmesine ve öğrenenlerin öz kültürü ile hedef dilin kültürü hakkında düşün üretebilme ve yabancı dilde kendini ifade edebilme becerisinin kazandırılmasına nasıl katkılar sağlayabileceği sorusu seçili yazara ait seçili yapıtlar yardımıyla irdelenmiştir. Hedef dilin kültür bağlamı öğrenilmesinde dolaylı katkı sağlayacağı görüşü değerlendirilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu makalede 2019 yılında kültürlerarasılık kavramı ve yabancı dil derslerine etkileri eylemsel-üretimsel yöntem bağlamında irdelenmiştir, bu amaca uygun olarak kültürlerarasılığın karşılaştırmalı olarak saptanması için Türk-Alman Göçmen Edebiyatı'ndan yararlanılmıştır. İlgili alandan yapıt seçimlerinin ardında, özgün edebi metinlerin öğrenci üzerinde kültürlerarası empatik düşünme ve dilin gerçeklik algısını artırdığı düşüncesi bulunmaktadır. Öğrenen bu seçili yapıtlar yardımıyla amaç dili öğrenirken kültürlerarası karşılaştırmalar yaparak önyargıları kırar ve ortak evrensel kültür değerlerine ulaşabilir. Buradan yola çıkılarak; özellikle B1 seviyesinde eğitim gören öğrenenlerin daha çok edebi metin okuyup yorumlayarak alımlama seviyesini geliştirerek çok yönlü, çok kültürlü olarak Almanca öğrenebileceği öngörüsünde bulunmak mümkündür. Yabancı dil öğrenirken o dilin kültürünü, öz kültürde ve zaman zaman diğer kültürlerde de irdeleyerek daha iyi öğrenilebilen ve kültürlerarası iletişim yetisi gelişmiş bireylerin, demokratik kültür bilincinde okuma-anlama algısı yüksek öğrenciler yetiştirebileceği düşünülmektedir. Kültürlerarası boyutta yazılmış edebi metinlerin kullanımı yabancı dil öğrenimini artırdığı için bu kaynaklara derslerde daha çok yer verilmelidir.

Eryılmaz, Ö., Kargı, B. (2020). Saliha Scheinhardt'ın yapıtlarının kültürlerarası boyutta yabancı dil derslerine etkileri, 38-50.

Katkı Oranı Beyanı: Öznur Eryılmaz yukarıda adı geçen yapıtların incelenmesinde, çevirilerin yapılmasında ve yabancı dil derslerine uygulanış örneklerinin yazılışında; Prof. Dr. Birkan Kargı yöntemin belirlenmesinde ve derse uygulanış yöntem ve teknikleri hakkında önerilerde bulunarak makalenin düzenlenmesinde katkıda bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Bakır, N. (2013). *Interkulturelles leseverstehen entwurf eines modells zur erweiterung des leseverstehens im interkulturellen ansatz*. Samsun.
- Eryılmaz, Ö. (2019). *Türk Alman Göçmen Edebiyatı'nda Saliha Scheinhardt'ın yapıtlarının kültürlerarası boyutları ve yabancı dil derslerine etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Kula, O.B. (2012). *Almanya'da Türk Kültürü-çok kültürlülük ve kültürlerarası eğitim*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 240-280.
- Scheinhardt, S. (1983). *Frauen, die sterben, ohne dass sie gelebt hätten*. Berlin: EXpress Edition GmbH.
- Scheinhardt, S. (1996). *Mondscheinspiele*. Almanya: Brandes & Apsel.
- Tapan, N. (1989). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde özgün metinlerin işlevi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 183-193.
- Tapan, N. (1995). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde yeni bir yöneliş: Kültürlerarası-bildirişim-odaklı yaklaşım. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 9, 149-167.

Extended Abstract

Purpose: According to classical language teaching methods in foreign language teaching, we only accept target treatment behaviors as a general view in terms of lack of complete learning of the language. Actually, this is to increase the values given to the acquisition of country knowledge and culture and to develop approaches and techniques for the full teaching of the target language. In line with this paradigm shift, it is aimed to reveal how and to what extent the selected author can contribute to the development of the communicative ability of the works of immigrant literature in the context of cultural transfers in foreign language teaching and to enable the students to develop their ability to express themselves and the culture of the target language in their own world.

The educators, who emphasize the importance of the author-art-reader triangle and state that literary education can be carried out with reception aesthetics, argue that the reader (student) should be given reading. For example; Intercultural education centered courses in which process-product-oriented reading and literature education and teaching German as a foreign language take place will be more motivating and effective. Because the reader contributes to the text in the prediction of the texts and reconstructs the text in line with the expectations horizon. Brainstorming can be done while reading text; the reader may make new acquisitions by completing the implicit or uncovered blank spaces in the text. Thus, the reshaped text is rewritten by gaining meaning with each reader. The text regains meaning every time it is read by the reader and in every new interpretation; therefore, it is reproduced. If the reader is considered as a student who develops in-text communication, it opens the door to a new world. In this new world that the learner encounters, he begins to understand and interpret the world in the text with his experiences and value judgements within his own culture. This process gives the student a new perspective, at the same time motivates learning and makes learning permanent.

While teaching a foreign language, it is also among the secondary objectives to provide the student with values such as multiculturalism, transculture, self-perception, empathic thinking, and awareness of democratic culture. With the action-productive-oriented teaching method formed by one of the dynamics of reception aesthetics, the student can take part in concrete, effective and meaningful tasks related to the text. By internalizing the text with a productive focus, the student can add original and diversified content to the text, or create a similar text from the beginning, completely changing the beginning or end of the text. Foreign language courses can be turned into courses where individual learning is at the forefront, providing creative and permanent learning opportunities and directing the student to action and production.

Method: In this article, Saliha Scheinhardt's Mondscheinspiele (Moonlight Games) and Die Frauen, die sterben ohne dass sie gelebt hätten (Women Dying from Life) were have been selected for study. In line with these studies, the complementary effects of language-culture relationship on language learning were examined. Turkish-German Immigrant Literature was used to determine intercultural comparison. The author aims to make the voices of the second generation of young people, especially the oppressed young girls, who are in conflict with the old generation living in tides between the two societies where traditionalist and moral values prevent freedom of thought and expression, and who do not fully belong to the new society they are in.

Results, Discussion and Conclusion: It presents examples written in a multicultural environment by comparing more cultures. In fact, Saliha Scheinhardt has been the author of this article since she is the second generation of writers presenting texts with cross-cultural content in foreign language classes. Behind the selection of works from the relevant field, there is the idea that original literary texts enhance the perception of intercultural empathic thinking and language's reality on the student. With the help of these selected works, the learner breaks prejudices by making cross-cultural comparisons while learning the target language and can reach common universal cultural values. According to this, it is possible to predict that learners studying at B1 level can read and interpret more texts that are literary and improve their level of reception and learn German in a multifaceted, multicultural way. When learning a foreign language, it is thought that individuals who can learn better by examining the culture of that language in self-culture and from time to time in other cultures and who have the ability of intercultural communication can train students with high reading-comprehension perception in democratic culture consciousness. The aim is to educate universal people while teaching foreign languages. The main idea of humanism is the dominant understanding of this article.

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma herhangi bir canlı üzerinde gerçekleştirilmediği için etik kurul onayı alınmasını gerektirmemektedir.